

АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

АВЕДЯН Л. Й.

УДК 336.143

Аведян Л. Й. Аспекти розвитку системи соціальних послуг Пенсійного Фонду України

У статті розглянуто систему соціального захисту в частині надання соціальних послуг Пенсійним фондом України для поліпшення обслуговування населення. Визначено заходи щодо оптимізації соціального захисту населення в руслі нової соціальної політики, зокрема пошуку нових форм соціальної роботи та нових видів соціальних послуг. Проаналізовано стан надання соціальних послуг Пенсійним фондом України, розроблених у Концепції реформування системи соціальних послуг, а саме: впровадження стандартів соціальних послуг, спрямованих на покращення якості життя отримувачів послуг; запровадження системи контролю за якістю соціальних послуг і відповідністю послуг встановленим державною стандартам; впровадження у сферу соціальних послуг ринкових механізмів, які стимулюватимуть надавачів послуг до постійного покращення їх якості; удосконалення управління державними видатками на соціальні послуги з метою їх гнучкого та раціонального використання.

Ключові слова: соціальний захист, соціальні послуги, «єдине вікно», «мобільний соціальний офіс», електронні послуги.

Бібл.: 10.

Аведян Людмила Йосипівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра публічного адміністрування та регіональної економіки, Харківський національний економічний університет (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: s-lyuda@mail.ru

УДК 336.143

Аведян Л. И. Аспекты развития системы социальных услуг Пенсионного Фонда Украины

В статье рассмотрена система социальной защиты в части предоставления социальных услуг Пенсионным фондом Украины для улучшения обслуживания населения. Определены мероприятия по оптимизации социальной защиты населения в русле новой социальной политики, в частности, поиска новых форм социальной работы и новых видов социальных услуг. Проанализировано состояние предоставления Пенсионным фондом Украины социальных услуг, разработанных в Концепции реформирования системы социальных услуг, а именно: внедрение стандартов социальных услуг, направленных на улучшение качества жизни получателей услуг; внедрение системы контроля качества социальных услуг и соответствие услуг установленным государством стандартам; внедрение в сферу социальных услуг рыночных механизмов, которые будут стимулировать поставщиков услуг к постоянному улучшению их качества; совершенствование управления государственными расходами на социальные услуги с целью их гибкого и рационального использования.

Ключевые слова: социальная защита, социальные услуги, «единое окно», «мобильный социальный офис», электронные услуги.

Библ.: 10.

Аведян Людмила Иосифовна – кандидат экономических наук, доцент, кафедра публичного администрирования и региональной экономики, Харьковский национальный экономический университет (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: s-lyuda@mail.ru

UDC 336.143

Avedyan L. J. Aspects of Development of the System of Social Services of the Pension Fund of Ukraine

The article considers the system of social protection in the context of providing social services by the Pension Fund of Ukraine for improvement of quality of services to the population. It identifies measures on optimisation of social protection of the population in view of the new social policy, in particular, search for new forms of social work and new types of social services. It analyses the state of provision of social services of the Pension Fund of Ukraine, developed in the Concept of reformation of the system of social services, namely: introduction of standards of social services directed at improvement of the quality of life of recipients of services; introduction of the system of control of quality of social services and correspondence of the services with the set state standards, introduction of market mechanisms, which would stimulate suppliers of services to constantly improve quality of services, into the sphere of social services; improvement of management of state expenditures on social services with the aim of their flexible and rational use.

Key words: social protection, social services, "single window", "mobile social office", electronic services.

Bibl.: 10.

Avedyan Lyudmila J. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Public Administration and Regional Economy, Kharkiv National University of Economics (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: s-lyuda@mail.ru

Питання соціальних послуг розглядають у своїх працях такі українські вчені, як Реут А. Г., Медвідь З. В., Борецька Н.П., Макарова О. В. та інші. Разом з тим деякі теоретичні та практичні питання, зокрема щодо новітніх тенденцій та інноваційних процесів у системі соціальних послуг України, розроблені ще недостатньо.

Метою даної статті є аналіз системи соціальних послуг, що надаються Пенсійним фондом України для поліпшення обслуговування населення.

На шляху інтеграції України до ЄС одним із пріоритетних завдань держави є забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина, визначених Конституцією України, наближення стандартів життя до європейських і проведення активної соціальної політики, що має на меті соціальний розвиток суспільства, його

соціальної сфери, досягнення європейських соціальних стандартів такого соціального середовища, яке б гарантувало реалізацію соціальних прав для всього населення та забезпечувало якість їх життя громадян [1]. Така ситуація вимагає вжиття заходів щодо оптимізації системи соціального захисту населення в руслі нової соціальної політики, зокрема пошуку нових форм соціальної роботи та нових видів соціальних послуг.

Витоки процесу реформування системи соціальних послуг беруть свій початок з часу набуття чинності Закону України «Про соціальні послуги». З його прийняттям перед державною соціальною політикою поставили нові завдання. Серед них головними визначено розробку і впровадження чітко та ефективно діючих інноваційних механізмів функціонування системи соціальних послуг. Починаючи з 2006 р., роботу Міністер-

ства соціальної політики України було зосереджено на розробці концептуальних засад нової політики соціальних послуг. Результатом наполегливої роботи фахівців Мінпраці, інших центральних органів виконавчої влади, ряду міжнародних проектів, громадських об'єднань стала розробка Концепції реформування системи соціальних послуг, яка була затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13.04.2007 № 178.

Найважливішими складовими реформування, відповідно до Концепції реформування системи соціальних послуг, є:

- ✦ впровадження стандартів соціальних послуг, спрямованих на покращення якості життя отримувачів послуг;
- ✦ запровадження системи контролю за якістю соціальних послуг і відповідністю послуг встановленим державою стандартам;
- ✦ впровадження у сферу соціальних послуг ринкових механізмів, які стимулюватимуть надавачів послуг до постійного покращення їх якості;
- ✦ вдосконалення управління державними видатками на соціальні послуги з метою їх гнучкого та раціонального використання.

Реалізація основних напрямів Концепції дозволить закласти основи для формування сучасної моделі соціальних послуг для осіб з обмеженими можливостями. Це сприятиме постійному покращенню якості життя інвалідів, забезпечить їм доступ до послуг, що сприятиме посиленню соціальної захищеності цієї категорії громадян [2].

Узявши на себе зобов'язання щодо перетворення на соціально орієнтовану державу, Україна спрямувала свої дії на підвищення рівня добробуту населення, приділяючи особливу увагу його вразливим групам, і розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 серпня 2012 р. № 556-р схвалено СТРАТЕГІЮ реформування системи надання соціальних послуг, яка визначає цілі та пріоритетні напрями проведення реформи у сфері надання соціальних послуг, передбачає заходи щодо розширення доступу осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують сторонньої допомоги, до соціальних послуг, забезпечення їх якості та ефективності [3].

Стратегія відповідає пріоритетам розвитку держави, що визначені у Програмі економічних реформ на 2010 – 2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та Законі України «Про соціальні послуги».

За Стратегією система соціальних послуг повинна базуватися на таких принципах:

- ✦ орієнтованість на задоволення потреб отримувачів соціальних послуг;
- ✦ адресність їх надання;
- ✦ залучення отримувача соціальних послуг до самостійного розв'язання власних проблем;
- ✦ надання соціальних послуг з урахуванням визначених потреб і забезпечення проживання отримувачів таких послуг у територіальній громаді;

- ✦ створення для суб'єктів, що надають соціальні послуги, рівних умов на ринку таких послуг;
- ✦ якість та ефективність надання соціальних послуг;
- ✦ прозорість надання таких послуг.

Метою Стратегії є забезпечення доступності осіб до соціальних послуг, підвищення якості та ефективності їх надання. Для досягнення зазначеної мети необхідно: запровадити механізм запобігання виникненню складних життєвих обставин і вдосконалити систему управління, координації та взаємодії суб'єктів, що надають соціальні послуги; модернізувати наявну інфраструктуру соціальних послуг і створити конкурентний ринок зазначених послуг шляхом впровадження механізму стимулювання суб'єктів, що надають соціальні послуги, до постійного підвищення рівня якості таких послуг; розширити перелік соціальних послуг, що надаються за місцем проживання їх отримувачів; затвердити перелік соціальних послуг і запровадити їх стандартизацію з метою забезпечення надання гарантованого державою обсягу соціальних послуг; визначити критерії діяльності суб'єктів, що надають соціальні послуги; розробити і запровадити методiku проведення оцінки потреб дитини та її сім'ї як обов'язкову умову для планування та надання соціальних послуг; забезпечити оптимізацію використання коштів державного, місцевого бюджетів та інших джерел для фінансування соціальних послуг, що дасть змогу вплинути на ефективність їх надання, а також удосконалити методiku проведення розрахунку вартості послуг; забезпечити підвищення статусу соціальних працівників, інших фахівців, що надають соціальні послуги, та запровадити механізм їх соціальної захищеності; удосконалити систему підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації таких працівників та фахівців [3].

Соціальний захист – це система державних заходів щодо забезпечення достойного матеріального і соціального становища громадян [4].

Система соціального захисту населення в Україні включає: пенсії, допомогу по безробіттю, допомогу при народженні дитини, допомогу сім'ям з дітьми, програму дотацій та житлових субсидій, допомогу на поховання, державну систему охорони здоров'я, державну систему освіти, соціальний захист осіб, які постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС. З метою забезпечення соціального захисту населення в Україні створено: Пенсійний фонд; Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності; Фонд загальнообов'язкового соціального страхування на випадок безробіття; Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві.

Пенсійний фонд України – центральний орган виконавчої влади, що здійснює керівництво та управління солідарною системою загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, провадить збір, акумуляцію та облік страхових внесків, призначає пенсії та готує документи для їх виплати, забезпечує своєчасне і в повному обсязі фінансування та виплату пенсій, допомоги на поховання, інших соціальних виплат, які згідно із законодавством здійснюються за рахунок коштів Пенсійно-

го фонду України, здійснює контроль за цільовим використанням коштів Пенсійного фонду України [5].

Відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (ст. 9) від 9 липня 2003 р. № 1058-IV за рахунок коштів Пенсійного фонду в солідарній системі призначаються такі пенсійні виплати: пенсія за віком; пенсія по інвалідності внаслідок загального захворювання (у тому числі каліцтва, не пов'язаного з роботою, інвалідності з дитинства); пенсія у зв'язку з втратою годувальника [6].

За рахунок коштів Накопичувального фонду, що обліковуються на накопичувальних пенсійних рахунках, здійснюються такі пенсійні виплати: довічна пенсія з установленим періодом; довічна обумовлена пенсія; довічна пенсія подружжя; одноразова виплата.

У солідарній системі надаються соціальні послуги за рахунок коштів Пенсійного фонду. До соціальних послуг, передбачених цим Законом, належить допомога на поховання пенсіонерів. Одними із послуг, які надаються Пенсійним фондом України безкоштовно є: призначення (перерахунок) пенсій; виплата пенсій; видача пенсійних посвідчень; призначення та виплата допомоги на поховання пенсіонера; виплата недоотриманої пенсії у зв'язку зі смертю пенсіонера; виплата пенсії у разі виїзду пенсіонера на постійне місце проживання за кордон; пересилання пенсійної справи у разі зміни одержувачем пенсії місця проживання; встановлення стажу роботи за показами свідків; підтвердження стажу роботи, що дає право на пільгове пенсійне забезпечення; підготовка документів для виплати частини пенсії за міжнародними угодами; призначення пенсій за особливі заслуги перед Україною; надання консультацій з питань застосування законодавства про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування при призначенні, перерахунках і виплаті пенсій; надання довідок про вид і розмір пенсії на вимогу одержувача; видача свідоцтв про загальнообов'язкове державне соціальне страхування; надання на вимогу застрахованої особи інформації, що міститься на її персональній обліковій картці в системі персоніфікованого обліку; ведення обліку застрахованих осіб, персоніфікований облік страхового стажу та заробітної плати, з якої сплачені страхові внески; реєстрація платників внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та видача повідомлення про реєстрацію юридичних і фізичних осіб: на яких поширюється Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців»; на яких не поширюється Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців»; видача довідок державному реєстратору для зняття з обліку суб'єктів підприємницької діяльності; видача довідок установам банків про суми заборгованості для отримання платником зарплати; погодження проектів мирових угод у справах про банкрутство суб'єктів; підприємницької діяльності, які мають заборгованість до ПФУ; укладання договорів про добровільну участь у солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування; страхування фізичних осіб, які здійснюють підприємницьку діяльність за кордоном.

Пенсійним фондом України запроваджено нову організаційно-технологічну систему обслуговування громадян, а саме: прийом громадян за принципом «єдиного вікна», який буде діяти згідно з Положенням про організацію прийому та обслуговування громадян органами Пенсійного фонду України за принципом «єдиного вікна», затвердженого Постановою Пенсійного фонду України 21.02.2012 № 4-3 «Деякі питання удосконалення прийому та обслуговування осіб, що звертаються до органів Пенсійного фонду України». Прийом та обслуговування осіб, що звертаються до органів Пенсійного фонду України, за принципом «єдиного вікна», запроваджується з метою: спрощення процедур отримання послуг в органах Пенсійного фонду України; скорочення строків надання послуг; підвищення комфортності отримання одержувачами послуг; підвищення якості надання послуг; підвищення інформованості одержувачів про порядок, способи та умови отримання послуг.

Засадами здійснення прийому та обслуговування одержувачів послуг за принципом «єдиного вікна» є: прозорість, відкритість та зрозумілість дій у сфері надання послуг; орієнтація на одержувача – формування ефективної системи взаємодії з одержувачем послуги; інформованість – функціонування постійно діючої системи інформаційного забезпечення одержувача послуги.

Прийом та обслуговування осіб, що звертаються до органів Пенсійного фонду України, забезпечується підрозділом з обслуговування громадян (у разі утворення). Основні вимоги до організації роботи підрозділу з обслуговування громадян, оснащення робочих місць працівників, графік їх роботи визначаються керівником відповідного органу Пенсійного фонду України з урахуванням вимог Положення. Також Пенсійним фондом України здійснюється виїзний прийом для жителів сільської місцевості за участю представників органів виконавчої влади [7]. «Мобільні соціальні офіси» – пересувний пункт для здійснення повноважень стосовно посилення адресності та підвищення якості надання соціальної підтримки населенню.

О основними завданнями «мобільного соціального офісу» є: забезпечення в межах своїх повноважень реалізації державної політики соціального захисту населення; суттєве покращення соціального обслуговування та надання соціальної підтримки населенню шляхом обслуговування безпосередньо за місцем проживання; підвищення рівня інформованості населення про заходи соціального захисту, які передбачені діючим законодавством; сприяння ефективному «зворотному зв'язку» органів соціального захисту з населенням для оперативного реагування та задоволення актуальних потреб.

«Мобільний соціальний офіс» здійснює діяльність шляхом проведення прийому населення фахівцями відповідних підрозділів Управління безпосередньо за місцем проживання. У роботі «мобільного соціального офісу» беруть участь представники (за згодою): органів Пенсійного фонду; центрів зайнятості; територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг) [8]. За необхідності можуть запрошуватися

до виїзду представники інших органів виконавчої влади чи місцевого самоврядування, установ та громадських організацій.

«Мобільний соціальний офіс» відповідно до покладених на нього завдань здійснює виїзди в населені пункти району (райони міста, сільські/селищні ради) для виконання заходів соціального захисту населення.

Фахівці органів Пенсійного фонду України, які беруть участь у роботі «мобільного соціального офісу», проводять виїзний прийом для жителів сільської місцевості відповідно Положення про організацію прийому та обслуговування громадян органами Пенсійного фонду України за принципом «єдиного вікна», затвердженого постановою правління Пенсійного фонду України від 21.02.2012 № 4-3, зареєстрованою у Міністерстві юстиції України від 27.02.2012 р за № 314/20627 [8].

З метою покращення якості та оперативності обслуговування громадян, впровадження технологій електронного урядування в соціальній сфері Пенсійний фонд України розробив веб-портал електронних послуг Пенсійного фонду України, який почав працювати з 1 жовтня 2012 року, забезпечуючи надання органами Пенсійного фонду України послуг в електронному вигляді відповідно до «Порядку надання органами Пенсійного фонду України послуг в електронному вигляді», затвердженому постановою правління Пенсійного фонду України від 7 вересня 2012 р. № 16-1, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 11 вересня 2012 р. за № 1565/21877.

Веб-портал забезпечує надання таких електронних послуг:

- ✦ реєстрація користувачів на веб-порталі;
- ✦ доступ до розміщеної на веб-порталі інформації для громадян, застрахованих осіб, страховальників, у тому числі фізичних осіб – підприємців та осіб, які забезпечують себе роботою самостійно;
- ✦ доступ для громадян, застрахованих осіб і страховальників, у тому числі фізичних осіб – підприємців та осіб, які забезпечують себе роботою самостійно, до інформації про стан відомостей про застраховану особу, пенсійних виплат, обробки звіту, поданого в електронному вигляді, стан взаєморозрахунків за зобов'язаннями платника (за умови підтвердження автентичності особи, що одержує доступ, шляхом реєстрації особи в базі даних веб-порталу);
- ✦ взаємодія громадян, застрахованих осіб і страховальників, у тому числі фізичних осіб – підприємців та осіб, які забезпечують себе роботою самостійно, з територіальними органами Пенсійного фонду України;
- ✦ одержання іншої необхідної довідкової інформації (місцезнаходження, телефони територіальних органів Пенсійного фонду України, новини тощо).

Отже реалізація стратегічного курсу на досягнення в Україні європейських стандартів життя має ґрунтуватися насамперед не на екстенсивному збільшенні об-

сягів соціальних видатків бюджету та розширенні спектру напрямів соціального забезпечення, а на радикальному підвищенні якості та ефективності надання послуг соціальної сфери. Лише в разі вжиття дієвих заходів у цьому напрямі видається можливим органічне поєднання завдань стимулювання економічного зростання та посилення його соціальної складової [9].

Підвищення якості та адресності надання соціальних послуг при раціональному використанні бюджетних коштів – це один із пріоритетів реформування системи соціального обслуговування України. На сьогодні соціальна підтримка населення, що здійснюється у трьох основних формах (соціальні пільги, соціальна допомога й субсидії), є надто складною й непрозорою. Сучасна система соціальних пільг в Україні формувалась на основі системи соціального захисту населення УРСР, а широкое коло осіб, які мають право на отримання пільг (пільговики), та вагомий перелік самих пільг спричинюють істотне фінансове навантаження на зведений бюджет України.

Діючі державні інформаційні системи і ресурси з питань соціального захисту громадян, формувалися окремими органами державної влади в умовах відсутності єдиної нормативної та технологічної бази. Відомості, що містяться в них, недоступні іншим органам державної влади для оперативного використання, що на практиці призводить до значних часових затримок при міжвідомчому обміні інформацією, багаторазового збору і дублювання інформації в різних системах.

До основних проблем чинної системи соціальної підтримки слід віднести: низький рівень охоплення бідного населення соціальною підтримкою; низька адресність при наданні соціальної підтримки; механізм надання житлових субсидій та пільг з оплати житлово-комунальних послуг побудований на завищених нормативах споживання цих послуг, що призводить до неефективного використання коштів бюджету.

Одним з головних пріоритетів України є прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток суспільства. За даними дослідження державної установи «Науково-дослідний інституту соціально-трудових відносин» використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій з впровадженням електронних соціальних карток як персонального інструмента для автоматизованого підтвердження прав на отримання соціальної допомоги та обліку її фактичного надання є необхідним кроком, що забезпечить удосконалення системи соціального захисту населення, дасть змогу ефективно використовувати бюджетні кошти, що спрямовуються до соціальної сфери, організувати контроль за їх використанням, формувати звітність у розрізі конкретних одержувачів соціальної підтримки.

Реалізація реформи системи соціальної підтримки населення повинна забезпечити вирішення таких завдань: впровадження прозорого механізму видавання одержувачам соціальної допомоги, нарахованих компенсаційних і дотаційних виплат; персональне надання та облік наданої соціальної допомоги на транспорті,

у сфері житлово-комунального господарства, на лікарське і медичне забезпечення тощо; забезпечення централізованого контролю за цільовим використанням коштів, що виділяються на соціальні цілі.

Порядок виплати пенсій та установлених законодавством пільг, послуг, виплат та інших соціальних гарантій, що мають грошовий еквівалент, з використанням електронної соціальної картки, через поточні рахунки одержувачів пенсій та установлених законодавством пільг, послуг, виплат та інших соціальних гарантій, що мають грошовий еквівалент, відкриті ними в уповноважених банках буде визначатися відповідними уповноваженими органами виконавчої влади [10]. Одержання установлених законодавством пільг, послуг, виплат та інших соціальних гарантій, з використанням електронної соціальної картки, буде здійснюватися через термінальне обладнання, яке буде встановлюватися у надавачів послуг (товарів).

Такі завдання можуть бути вирішені в стислі терміни виключно на основі єдиної інформаційно-аналітичної системи обліку та управління коштами соціальної сфери та впровадження електронних соціальних карток як персонального інструмента для автоматизованого підтвердження прав на отримання соціальної допомоги та обліку її фактичного надання. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2007 р. № 178 «Про схвалення Концепції реформування системи соціальних послуг» (Офіційний вісник України, 2007 р., № 28, ст. 1122). режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
3. СТРАТЕГІЯ реформування системи надання соціальних послуг затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 серпня 2012 р. № 556-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/556-2012>
4. Олійник А. Ю. Правознавство / А. Ю. Олійник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pidruchniki.ws/19110522/pravo/>
5. Програма економічних реформ на 2010 – 2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>
6. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», м. Київ, 9 липня 2003 року № 1058-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>
7. Положення про організацію прийому та обслуговування громадян органами Пенсійного фонду України за принципом «єдиного вікна», затвердженого Постановою Пенсійного фонду України 21.02.2012 № 4-3 «Деякі питання удосконалення прийому та обслуговування осіб, що звертаються до органів Пенсійного фонду України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/>
8. Методичні рекомендації щодо надання громадянам соціальної підтримки за принципом «єдиного вікна» та виїзної роботи «мобільного соціального офісу», які затверджені

наказом Міністерства соціальної політики України №137 від 13.04.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mlsp.gov.ua>

9. Порядок надання органами Пенсійного фонду України послуг в електронному вигляді, затверджений постановою правління Пенсійного фонду України від 7 вересня 2012 року № 16-1» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>

10. Коновалюк В. І. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про електронну соціальну картку» реєс. № 83» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://auc.org.ua/sites/default/>

REFERENCES

- Konovaliuk, V. I. "Poiasnivualna zapyska do proektu Zakonu Ukrainy «Pro elektronnu sotsialnu kartku»" [Explanatory note to the draft Law of Ukraine "On electronic social card"]. <http://auc.org.ua/sites/default/>
[Legal Act of Ukraine] (2007). <http://zakon2.rada.gov.ua>
[Legal Act of Ukraine] (2012). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/556-2012>
[Legal Act of Ukraine]. <http://zakon2.rada.gov.ua>
[Legal Act of Ukraine] (2003). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>
[Legal Act of Ukraine] (2012). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/>
[Legal Act of Ukraine] (2012). <http://www.mlsp.gov.ua>
[Legal Act of Ukraine] (2012). <http://zakon4.rada.gov.ua>
[Legal Act of Ukraine]. <http://zakon1.rada.gov.ua>
Oliinyk, A. Yu. "Pravoznavstvo" [Jurisprudence]. <http://pidruchniki.ws/19110522/pravo/>